

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Ad Vnum Corpus Redactus

Philosophiæ R. P. Francisci De Oviedo Madritani Societatis Iesv Sacræ
Theologiæ Professoris Tomus II

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

§. 1. Duplex opinio refertur & refillitur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95526)

PUNCTUM PRIMUM.

In quo formaliter intellectio sit constituenda?

I Intellectionem esse formam superadditam intellectui creato concedunt omnes, est tamen grave inter auctores dissidium in quo consistat, an in qualitate producta, an in actione ad qualitatem terminata; an in utraque; an in actione identificata cum qualitate; an in actione termino carente; an ex suppositione, quod formaliter dicat actionem, importet passionem formaliter, vel tantum materialiter tanquam quid identificatum cum actione? Nulli ex his dicendi modis patronus deest: omnes simul cum fundamentis uniuscuiusque referam, & illum, qui mihi verior visus sit, defendendum eligam. Moneo questionem hanc specialiter institui de intellectione, quia est actio præcipua inter omnes vitales intentionales; eadem enim posset institui de quacunque sensatione, & de volitione, quia eadem omnium ratio, ideo quod de intellectione definitum sit, de sensationibus omnibus, & de volitione dictum puta.

§. I.

Duplex opinio refertur, & refellitur.

- 2** Affirmant multi intellectionem adæquate in actione consistere: hi in duplicem classem sunt divisi; quidam affirmant actionem constitutam intellectionis nulum habere terminum; ita Caietanus cum aliis Thomistis 1. p. q. 27. Alij terminum assignant, per actionem productum, nihilominus asserunt, rationem intellectionis totam sitam esse in actione. Ita P. Molin. 1. p. q. 12. art. 2. disp. 1. Conimbr. lib. 3. de anima cap. 8. art. 3. q. 3. quos aliqui ita explicant, ut tantum dicendi modo sententiam hanc amplectantur.
- 3** Priorem dicendi modum passim iure optimo reiciunt omnes, implicat enim dari actionem sine termino, actio enim est fieri & causalitas, omne autem fieri, & omnis causalitas est alicuius facti causalitas; & implicat dari fieri, & causari sine re facta, & causata, quæ est terminus fieri, & conferuari, seu actionis. Hæc opinio iure ab omnibus reiecta, si loquendi modum attemperaret, mea quidem sententia optimè posset defendi, existimo enim tantum in modo loquendi discedere à sententia, quæ postea omnibus præferam, asserente intellectionem consistere in qualitate immediate per se ipsam nullā interiectā actione à principio dimanante, vel in actione identificata cum termino, quod sic ostendo: utraque opinio constituit intellectionem in entitate quadā immediate ab intellectu dimanante per suammet entitatem, ex vi cuius intellectus in actu secundo constituitur formaliter intelligens: ergo tantum differunt hæc duæ opiniones, ex eo quod una entitatem hanc essentialiter per suam entitatem ab intellectu dependentem, & nulum distinctum terminum respicientem vocat actionem sine termino; & altera eademmet entitatem vocat actionem cum termino identificatam. Neutra enim harum opinionum novam formalitatem concedit, vel negat, quam altera opinio diverso modo defendat.
- 4** Dices in re differre has opiniones, quia Thomistarum opinio asserit, illam entitatem esse puram actionem, altera verò opinio formalitatem qualitatis in illa actione cognoscit. Contrā: formalitas qualitatis ab hac opinione in qualitate constituta, in eo debet consistere, quod hæc entitas tali modo afficiat subiectum, illudque formaliter constituat intelligens, & informatum propria obiecti representatione, & imagine; sed in opinione asserente illam entitatem, in qua intellectio constituitur esse puram actionem, eodem modo afficit subiectum, illudque eadem ratione constituit intelligens, & informat tanquam representatio, & imago obiecti: ergo in re Thomistarum opinio concedit in hac intellectione, quam appellat puram actionem, formalitatem illam, quam altera opinio qualitatem appellat: ergo in nullo rei differunt, sed tantum in loquendi modo. Si dicas rationem qualitatis non consistere in modo respiciendi obiectum, pero à te, quæ sit formalitas qualitatis, quam constituit opinio, quæ docet intellectionem esse actionem cum termino identificatam? & cum illam dederis, eadem

assignabo in entitate Thomistica, quam actionem sine termino illius auctores vocant. Concludo, has opiniones tantum in modo loquendi differre, nihilominus assero graviter peccare Thomistarum opinionem contra omnem bonam philosophiam, etsi tantum in modo loquendi & hæc mea benigna indigere interpretatione, ne illum auctores in aliquem absurdum philosophandi modum explicentur.

Venio ad opinionem, quæ totam rationem intellectionis in actione constituit respiciente terminum ab illa distinctum, contra quam sic argumentatur Hurtadus disp. 6. §. 7. Viuens essentialiter dicit actionem, & passionem in actu primo, quia est principium ab intrinseco se potius mouere: ergo viuens in actu secundo dicit essentialiter actionem, & passionem actuales, & terminum. Probat consequentiam, quia viuens in actu secundo debet dicere in actu secundo id quod viuens in actu primo dicit in actu primo; sed viuens in actu primo dicit actionem, & passionem in actu primo: ergo viuens in actu secundo dicit actionem, & passionem in actu secundo. Verget: principium intellectuum constituitur in ratione principij intellectus per principium actuum in se ipso: ergo intelligens formaliter ut intelligens constituitur per actionem in se ipso: ergo constituitur per actionem, & passionem, & terminum, quia in actu primo constituitur per ordinem ad actionem, passionem, & terminum. In aliorum principijs forsitan nihil roboris haberet hoc argumentum ad probandum passionem ad intellectionem pertinere, sed ad probandum terminum ad intellectionem pertinere omnino puto esse inefficax in quacunque sententia, neque in mea respectu terminis, aut passionis habet vim aliquam. Vtrumque ostendo. Assero hoc argumentum non probare iuxta mea principia passionem pertinere ad conceptum intellectionis, quia etiam si verum sit viuens in actu secundo, seu vitam actualem debere importare in actu secundo id, quod vita in actu primo, seu principij viuendi dicit in actu primo, & hoc dicat in actu primo actionem immanentem, & per ordinem ad illam constituitur actio immanens formaliter ut immanens in mea sententia non dicit essentialiter passionem, neque viuens in actu primo constituitur per ordinem ad passionem, sed tantum per ordinem ad actionem immanentem, cuius adæquatus conceptus intelligitur ex eo præcisè, quod sit productio termini per se ipsum principij unito, quem immanentiam modum, & non alium habent sensationes corporæ respectu animi rationalis, cui sunt immanentes: ergo neque de conceptu essentiali viuentis ut sic in actu primo est ordo ad passionem, neque de conceptu essentiali vite in actu secundo est actualis passio. Constat tota solutionis doctrina ex dictis Controvers. 1. Punct. 1. & Punct. 2. §. 4. de conceptu viuentis, & Controv. 3. Punct. 1. §. 2. de virtute passiva animæ respectu suarum operationum. In aliorum sententiis, qui ad immanentiam passionem requirunt, etsi probaret argumentum hanc ad intellectionem pertinere, id nullo modo de termino convinceret, quia ad immanentiam formaliter, id tantum formaliter attinet, per quod formaliter terminus recipitur in subiecto, à quo effectivè procedit: ergo ad hanc non spectat terminus formaliter. Probo consequentiam: terminum recipi in principio, à quo procedit, dicit formaliter actiue procedere ab hoc principio, & in eodem recipi: sed præcisè per actionem, & non per terminum formaliter terminus effectivè producitur ab hoc principio, & tantum per passionem formaliter, & non per ipsum recipitur in eodem principio: ergo tantum per actionem, & passionem producitur, & recipitur terminus in principio: ergo tantum in actione, & passione tota immanentia ratio constituenda est. ergo ex eo, quod intellectio dicat formaliter immanentiam non dicit formaliter terminum productum. Illud quod dicit Hurtadus videlicet principium potens operari, immanenter constitui per ordinem ad terminum, absolute negandum est, vel saltem distinguendum, dicendumque illud principium constitui formaliter per ordinem ad actionem & passionem, tanquam ad rationem adæquatam formalem immanentiam, per quem ordinem respicit terminum non primariò, sed secundariò tanquam terminum formalem immanentiam, qui ab illa denominatur secundariò immanens, terminus enim receptus in principio, à quo fuit, immanens dicitur per immanentiam causalitatis, ex vi cuius producitur.

Argue secundò §. 62. Actio vitalis, & expressio imaginis obiecti

obiecti procedit à Deo, & Deus non intelligit per illam actionem: ergo intelligere plus est, quam agere. Respondet: intelligere esse agere per actionem immanentem, & cum eadem actio sit immanens respectu viventis, & non respectu Dei, fit eadem actionem esse intellectiorem respectu viventis creati potestis intelligere, & non respectu Dei.

7 Arguit tertio §. 63. Intellectio est potissima perfectio intellectus potentiae, quia nullum accidens est in homine perfectius: sed actio non est tam perfecta, quam eius terminus: ergo intellectio non tantum in actione, sed in termino consistit, aliàs non diceret perfectissimum accidens potentiae intellectus: terminum esse perfectiorem actionem probat, quia terminus est res, & actio est modus, modus autem imperfectior est re, cuius est modus. Multa hic inuoluuntur, quae si in re maioris momenti occurrerent, sine longo examine non admitterem, si enim verum esset dari verbum creatum distinctum ab intellectu, unde probandum esset, verbum esse imperfectius intellectui: secundò cur dici non posset actionem hanc etsi ex formalitate modi non fit aequè perfecta cum re cuius est modus, ex vitalitate intrinseca actionis, cuius ratio conuenit extrinsecè termino, excedere perfectionem rei, cuius est modus. In his non inmoror: de terminum perfectiorem esse intellectu, & assero intellectum potissimè perfici per intellectu, etsi minus perfectam verbo per specialem modum respiciendi intellectum quem habet intellectio immediate per suam entitatem, quo caret terminus intellectus, & ita etsi in se perfectior, minus subiectum perficit, quia subiectum perficitur non praevis per perfectionem, sed per perfectionem, ut efficiens subiectum, & ita ratione strictiori, seu perfectioris modi respiciendi subiectum potest entitas in se minus perfecta magis subiectum perficere, quam alia in se perfectior.

8 Arguit quartò §. 64. Intellectio necessariò denominat obiectum cognitum: sed actio non tribuit talem denominationem obiecto: ergo non est intellectio. Minorem probat quia actio immediate versatur circa suum terminum intrinsecum, & circa obiectum quatenus est expressio obiecti, & ita non vt actio, sed formaliter vt qualitas terminum respicit. Respondet facile potest, actionem intellectum formaliter vt actionem, respicere terminum, & obiectum, hoc vt cognitum, illum vt productum per ipsam formaliter, quia cognoscere obiectum nihil aliud est, quam producere talem terminum, & ita quod formaliter denominat terminum productum denominat obiectum cognitum.

9 Aliè ergo sententiam hanc impugno. Si tota ratio cognitionis in actione consistit, terminum tantum est necessarius vt subsistat actio: ergo terminus est propter actionem, & non actio propter terminum, quod absurdum est, quia vt bene expendit P. Zuniga tract. de Trinit. disp. 1. dub. 7. nulla actio distincta à termino est propter se intentata, sed propter terminum, quod adeò certum esse affirmat, vt qui oppositum asserant videantur conceptum actionis non intellexisse. Primum antecedens sic probò: Si tota ratio intellectus in actione consistit & intellectus per actionem fit adequatè formaliter intelligens: ergo terminus talis actionis non constituit intellectum formaliter intelligentem: ergo tantum requiritur vt sit actio. Rem confirmo, & explico: suppone per impossibile dari hanc actionem sine termino, vel illam mente à termino praescinde, & intellectum considera actione tantum affectum, tunc praecise per actionem erit intelligens: ergo terminus tantum requiritur vt sit actio, ex vi cuius intellectus constituitur intelligens.

10 Dices, terminum requiri vt sit idolum, & verbum obiecti. Contra: hoc idolum, seu verbum non requiritur, vt intellectus in illo tanquam in obiecto prius cognito cognoscat obiectum. Ostendam enim num. 41. tale verbum non requiri respectu intellectus creati, neque vt per illud constituitur intelligens, iam enim supponimus per actionem ab illo distinctam constitui formaliter intelligentem: ergo nullo modo requiritur. Dices requiri, vt intellectus loquatur, loqui enim dicit productionem verbi; quod si non producatur, intellectus non loquetur; implicat enim loqui sine verbo. Intellectu omnino muto contentus esse, dum apprimè intelligere, ad quid enim intellectus loquax desiderandus est; vel quæ necessitas est constituendi intellectum creatum ita loquentem per verbum distinctum à cognitione: cum intellectus creatus tantum ad sui

Franc. de Oniedo, Philosoph. Tom. I. I.

perfectionem indigeat obiecti cognitione, quæ posita, quodcumque verbum aliud distinctum superfluum est in creaturis. Quod si in diuinis per cognitionem notionalè Patris producatur Verbum distinctum à principio producente vt quod, videlicet à Patre, ideo est quia Pater non tantum est potens intelligere, quatenus potest percipere obiecta, quod est commune omnibus tribus personis, sed est potens intelligere notionaliter, producendo Verbum consubstantialitè ipsi Patri producenti eiusdem essentiae cum illo, habens tamen diuersam personalitatem. Cognitionem enim notionalis Patris est communicatio essentiae, quæ est in Patre, & productio personalitatis constituentis secundam personam Trinitatis distincta à paternitate. Quod altum, & inscrutabile mysterium subsistere nequit sine Verbo distincto à Patre producente, quod sit terminus cognitionis notionalis Patris: in creatis verò nulla est ratio, quæ cogat, imò neque permittat verbum aliquod assignari productum per cognitionem formalem, quod ad rationem formalem cognitionis non pertineat.

§. II.

Duplex alia sententia rejicitur.

Docent alii rationem formalem intellectus totam sitam esse in qualitate per actionem productam. Ita P. Vasq. 1. p. disp. 112. cap. 4. num. 13. & 1. 2. disp. 9. num. 16. P. Suarez 1. p. tract. 3. lib. 16. cap. 6. num. 7. P. Zuniga tract. de Trinit. disp. 1. dub. 4. P. Val. tract. 1. disp. 6. q. 5. punct. 1. P. Arriaga disp. 6. sect. 2. subsect. 4. & alii quam plurimi ex antiquis apud Conimbr. quos etiam nonnulli pro hac sententia interpretantur. Totum fundamentum huius sententiae desumitur à paritate aliarum qualitarum, quia sicut esse album, vel esse sanctum non dicit formaliter actionem, sed ipsam qualitatem, ita esse intelligens qualitatem & non actionem debet dicere. Debile argumentum, facile enim quisque respondebit esse album, & esse sanctum consistere in qualitate, quia subiectum esse album, aut esse sanctum non dicit subiectum viuere, quod dicit esse intelligens, & ita concretum hoc intelligens importare actionem, quam non important alia concreta veluti album, & sanctum.

Hæc argumenti solutio prima fit huius sententiae impugnatio. Intelligere est viuere: viuere dicit actionem: ergo intelligere dicit actionem. Respondet Zuniga & Arriaga: intellectum esse vitam intentionalem, & hanc non importare actionem, sed representationem obiecti. Ex quo inferit Arriaga per qualitatem hanc insulam à Deo casu quo infunderetur, intellectum esse constituendum in actu secundo viuentem, & illam vitam in actu secundo esse dicendam. Solutio hæc impugnanda est ex his, quæ dixi Controuerf. 2. Punct. 1. ubi probavi viuens in actu primo esse principium operationis, & vitam in actu secundo operationem includere. Neque leuis impugnatio sumitur contra hunc modum constituendi vitam sine operatione ex Trident. sess. 6. can. 4. ubi damnatur qui dixerit in iustificazione nostra liberum nostrum arbitrium nihil operari, sed veluti quoddam inanimatum instrumentum moueri. Quibus verbis Concilij Patres censere videtur, idè esse non operari, ac se habere veluti inanimatum instrumentum nullà prorsus vitam fungens, & consequenter vitam in actu secundo formaliter includere operationem. Latius eandem sententiam impugno à n. 18. ubi probabo intellectum formaliter actionem includere. Placet notare contra nonnullos huius sententiae sectatores intellectum constituisse adequatè in qualitate, & postea definisse intellectum non esse constituendum intelligentem, si Deus illi absque vlla propria actione hanc qualitatem infunderet; quod sic impugno. Intellectus formaliter vt intelligens tantum dicit formaliter qualitatem illi unitam: ergo implicat qualitatem illi esse unitam à quocumque principio procedant vnio, & qualitas; & intellectum non esse formaliter intelligentem, sicut implicat albedinem esse unitam ligno, & lignum non esse album. Si neges primum antecedens, discedis à tua sententia, & illo negato te fortiter impeto. Intellectus formaliter vt intelligens includit aliquid præter qualitatem illi unitam: ergo tota ratio formalis intellectus non consistit in qualitate, quia intellectus formaliter vt intelligens tantum includit id, in quo formaliter intellectio consistit.